

Звіт
про результати службового відрядження за кордон
української делегації до м. Рига (Латвія)
(21-24 листопада 2018 року)

З 21 по 24 листопада 2018 року разом з директором Державної установи “ Центр пробації ” Олегом Янчуком та його заступником Оленою Суботенко у складі української делегації за підтримки Уряду Королівства Норвегія (проекту пробації NORLAU) було здійснено візит до м. Рига, Латвія і прийнято участь у конференції Конфедерації Європейської пробації (СЕР) з питань роботи з особами, які вчинили злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості та проведено дві робочі зустрічі з головою Центру електронного моніторингу та представниками служби пробації (відділ пробаційних програм).

Під час даних заходів українська делегація мала можливість ознайомитись зі структурою Державної служби пробації Латвії, організацією роботи служби та процесом роботи із клієнтами.

Так, робота Державної служби пробації в Латвії розпочата 17.10.2003 року. Впровадження елементів пробації та їх апробації реалізація проходила протягом 15 років.

Державна служба пробації Латвії є установою прямого підпорядкування, яка знаходиться під наглядом Міністра юстиції.

Під час візиту до Центру електронного моніторингу, який знаходиться в одному з приміщень служби пробації м. Рига, мали змогу ознайомитись з умовами праці персоналу служби пробації. Цікавим було приміщення прийому клієнтів пробації, яке складається з так би мовити чергової частини до якої звертаються клієнти повідомляючи про своє прибуття, а представники чергової частини в свою чергу викликають представника служби для проведення відповідної роботи. Їх спілкування проходить в окремих пронумерованих кабінетах (вхід в які для працівника та клієнта з різних боків) в яких є лише стіл з комп'ютером і два стільці для клієнта та представника пробації. У цих приміщеннях також є в наявності тривожна кнопка на всяк випадок, але з слів представників служби вона ще жодного разу не застосовувалась.

Також було оглянуто приміщення самого Центру електронного моніторингу, в якому працює п'ять представників служби. Голова Центру пан Ільварсон розповів про основні аспекти та спрямування роботи. Так, було зазначено що починаючи з 2015 року на Державну службу пробації покладено функцію електронного нагляду за особами, які умовно-достроково звільнені з установ виконання покарань. Такий нагляд застосовується до осіб, які мають низьку або середню небезпеку для суспільства, та відбули певний строк в установі. Перед тим, як замінити реальне позбавлення волі електронним браслетом, проводиться прискіплива оцінка, як попередньої

поведінки, так і майбутніх намірів. Після того, як за рішенням суду буде вирішено застосувати електронний нагляд, місце знаходження клієнта відслідковується спеціальною системою. Вона являє собою сам браслет (він нагадує годинник та одягається на ногу), та електронний пристрій, схожий на стаціонарний телефон, який знаходиться в будинку особи, за кою здійснюється нагляд. Якщо клієнтом порушено умови знаходження у вказаному місці, чи спроба пошкодити браслет, на центральний пункт моніторингу передається сигнал тривоги. За порушення вимог електронного моніторингу особа повертається до в'язниці.

За період застосування електронного моніторингу, рівень рецидиву серед таких категорій зменшився у декілька разів. Окрім того, вдалося багато заощадити бюджетних коштів держави, оскільки за рік перебування засудженого в установі держава витрачає близько 10 тисяч євро, в той час коли рік застосування електронного моніторингу обходиться близько 3 тис. євро. Отже, основною ціллю створення електронного моніторингу – зменшення кількості людей у тюрмах (їх виправлення за межами тюрем). Якщо в 2015 році осіб під наглядом ЄМ було 34, то в неповному 2018 році їх уже 107 (на момент візиту 38 клієнтів, хоча водночас Центру електронного моніторингу може контролювати до 200 таких осіб).

Під час 2-денної Першої конференції Конфедерації Європейської пробації (СЕР) з питань роботи з особами, які вчинили злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості представниками пробації з різних країн було представлено напрацювання щодо правового визначення та розуміння специфіки злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості; особливостей роботи та запровадження спеціальних програм, методів та інструментів роботи з особами зазначеної категорії; практики застосування різних видів оцінки ризиків та труднощі, які виникають у ході профілактики даних злочинів у громаді. Також під час конференції було презентовано данську щодо профілактики таких злочинів у громаді. Також під час конференції було презентовано данську модель нагляду за правопорушниками MOSAIK та “кола підтримки й підзвітності” щодо залучення громади для створення безпечного середовища.

Так, 22–23 листопада делегати з усього світу зібралися в Ризі для першої СЕР Міжнародної конференції по керуванню сексуальними злочинами. Це був дуже успішним перший досвід. Протягом двох днів між учасниками було здійснено обмін знанням.

Конференція була офіційно відкрита СЕР Генеральним секретарем Віллемом ван дер Брюгге и Імантом Юр'явічюсом, керівником проєктів Латвійської Державної служби пробації і віце-президентом СЕР. Після відкриття прийшов час для двох пленарних презентацій. Одрі Авардс, голова групи експертів СЕР, представив результати опитування, проведеного групою. Мехтільд Хейнг представила концепцію кіл підтримки та підзвітності (COSA).

Друга частина першого дня конференції передбачала семінари. Учасники були поділені на чотири групи, кожна з яких брала участь у двох семінарах.

На пленарному засіданні, Імант Юр'явічюс и Анварс Завакіс розповіли учасникам про створення спеціалізованої системи для роботи з сексуальними злочинцями в Латвії.

Перший день конференції завершився круглим столом з питань управління ризиками, під головуванням Кірана Маккартана, керівника програми Міжнародної конференції по сексуальним злочинам. Він попросив чотирьох експертів Іманта Юр'явічюса (Латвія), Вінкему Шмід (Нідерланди), Маріанн Фуглестрід (Данія) і Мехтільд Хейнг (Нідерланди) озвучити думку з кількох питань, пов'язаних з управлінням ризиками вчинення подібних злочинів у їх державах.

Програма другого дня включала два пленарні виступи. Присутнім була представлена презентація про лікування сексуальних злочинців і Маріанн Фуглестрід розповіла учасникам про данську модель нагляду MOSAIK.

Детальніше про особливості функціонування цієї системи покарання в Латвії та практику застосування пробаційних програм дізналися під час наступної зустрічі із керівником Служби пробації Латвії Михайлом Попсуєвичем, спеціалістами відділу програм та латвійцями, які допомагають розвивати пробацію в Україні: співробітником пробації Латвії з питань ювенальної пробації Янісом Дзардінсом, керівником проектів пробації в Латвії Імантсом Юревісіусом.

Участь у пробаційних програмах можуть приймати особи, яким за рішенням служби пробації встановлено даний обов'язок та особи, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі (програма « Sex-Offender Treatment Program»).

Проводять пробаційні програми працівники, які пройшли відповідну підготовку щодо застосування сукупності певних методично організованих методів. Важливу роль в процесі навчання працівників займають вміння оцінювати процеси групової роботи та здатність ними керувати. Для того аби успішно працювати з клієнтом пробації, працівники засвоюють певні прийоми та методи корекції поведінки, соціальної реабілітації, а також вивчають соціально-психологічну структуру клієнта. Дані пробаційні програми розробляють і реалізують з метою забезпечення безпеки суспільства опираючись на принцип забезпечення працевлаштування, освіти клієнта, профілактики рецидивів та ін. Зміст програм направлений на повернення особистості в суспільство та його успішне соціально-психологічне та економічне функціонування.

Всього існує близько 12 пробаційних програм. Так, для прикладу, програма корекції соціальної поведінки – це Програма щодо корекції асоціальної поведінки особистості, або її окремих проявів, з метою формування змін у поведінці та формування тих, які є соціально прийнятними. Ще одна з програм – Програма соціальної реабілітації, тобто

процес становлення здібностей соціально-економічного функціонування з метою сприяння повернення клієнта в суспільство формуючи при цьому необхідні йому знання та навички.

Практикується запис проведення пробаційних програм на відео, що здійснюється не з метою контролю, а для врахування можливих недоліків та покращення подальшої роботи з клієнтом.

Навчання працівників щодо проведення пробаційних програм складає 2 тижні. Працівники, які проводять дані заняття, мають лише 20% особових справ. Результат пробаційної програми надається в подальшому інспектору, який здійснює нагляд за особою.

Під час візиту нам також було повідомлено нам про те що в пробації Латвії, розроблено та впроваджено програмне забезпечення, доступ до якого має кожен працівник служби пробації зі свого робочого місця. Через доступ з особистого кабінету, кожен працівник вносить інформацію про проведену роботу з клієнтом пробації, історію його правопорушень, участь в ресоціалізаційних програмах, оцінки ризику вчинення нових кримінальних правопорушень тощо. Дана електронна картотека замінює особові справи клієнтів. Як наслідок, це призводить до суттєвої економії витрат на канцелярські потреби та моніторингу ефективності пробаційних програм. В даній програмі відображаються останні зміни до нормативно-правової бази, завдяки чому персонал постійно проінформований про нові вимоги щодо організації роботи. Листування між підрозділами також здійснюється через інтерфейс даної програми, як наслідок прискорюється обмін інформацією. Доречно було б взяти за основу дане програмне забезпечення для роботи уповноважених органів з питань пробації, та провести апробацію на прикладі Чернівецької області.

В Латвії розроблено та впроваджено систему обліку інтенсивності робочого часу. За основу взято приблизну кількість витраченого часу на роботу з клієнтом, виїзду для перевірки клієнта за місцем проживання, складання оцінки ризику, тощо. Після внесення інформації про проведену роботу до особистого кабінету, завдяки пробаційному алгоритму, який враховує навантаження, стає можливим визначити ефективність використання робочого часу. Результат відповідно впливає на розмір оплати праці. Таку практику було б доцільно реалізувати і в уповноважених органах з питань пробації України, оскільки це б підвищило ефективність раціонального використання робочого часу персоналом.

Як висновок візиту до підрозділів Державної служби пробації Латвії можна визначити те, що особливості функціонування системи покарань Латвії, практика застосування пробаційних програм, організація роботи служби та процес роботи з клієнтами, заслуговує того, аби впроваджувати її елементи в службі пробації України та продовжувати навчатись та опиратись на ефективні моделі пробації для досягнення позитивних змін на шляху до подальшого ефективного впровадження пробації в Україні.